

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Географічний факультет
Кафедра туризму та готельного господарства

СИЛАБУС

Вибіркової навчальної дисципліни № 4

Проблеми суспільної географії та просторовий аналіз господарства

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма Освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: 24 Сфера обслуговування Спеціальність: 242 Туризм Освітньо-професійна програма: Туризм	Вибіркова №4
Модулів – 2		Рік підготовки – 2
Змістових модулів – 2		Семестр – 3
ІНДЗ: -		Лекції – 24 год.
Загальна кількість годин – 150		Практичні – 24 год.
Тижневих годин: аудиторних – 2,5	Магістр	Самостійна робота – 92 год. Консультації – 10 год. Форма контролю: залік
Мова навчання		Українська

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Викладач: Єрко Ірина Володимирівна, кандидат географічних наук, доцент

Контактна інформація викладача:

Телефон 0668897418

Електронна пошта: ierko@vnu.edu.ua

Адреса викладання курсу: вул. Потапова, 9, корпус С СНУ імені Лесі Українки

Кафедра – туризму та готельного господарства

Факультет – географічний

III. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

1. Анотація курсу

Курс розроблено таким чином, щоб ознайомити студентів з методологічним і метатеоретичним об'єктом і предметом суспільної географії, її змістом, системою законів і закономірностей і теорій та концепцій, суспільно-географічного змісту та просторовим аналізом господарства.

2. Пререквізити

Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з нормативних і вибіркових дисциплін, достатніх для сприйняття категоріального апарату проблем суспільної географії.

3. Постреквізити

У процесі навчання студенти сформуєть систему спеціальних знань проблем суспільної географії та просторового аналізу господарства.

4. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни є – ознайомлення студентів з основними, актуальними проблемами суспільної географії, що відображають сучасні особливості розвитку і функціонування її як галузі наукових знань, класами цих проблем і шляхами їх (проблем) розв'язання.

Завдання:

усвідомити сутність наукової проблеми;
ознайомити з класами науковометодологічних, теоретичних, прикладних та методичних проблем; ознайомити з окремими видами проблем у кожному класі;
розкрити досвід розв'язання цих проблем у світовій і вітчизняній науці;
навчити студентів самостійно здійснювати пошук джерел інформації з тем програми дисципліни;

навчити студентів самостійно визначити наукові, методичні і практичні проблеми з теми їх дипломної (магістерської) роботи.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен *знати:*

сутність наукової проблеми, групи наукових проблем СГ;
розуміти проблему трьох типів об'єктів, структури і зв'язків СГ;
теоретичні проблеми, зокрема концепції і парадигми сучасної СГ, виникнення нових теорій і концепцій у сучасну постіндустріальну інформаційну епоху;

вміти:

здійснювати суспільно-географічний аналіз, зокрема робити узагальнення, порівняння стосовно теоретико-методологічних основ розвитку СГ;

проблемно мислити щодо геопросторового буття і тенденцій розвитку сучасного суспільства[11].

5. Результати навчання (компетентності).

В результаті вивчення дисципліни студенти отримують компетенції щодо набуття професійних знань та практичних навичок з організації надання анімаційних послуг в туризмі.

Компетентності студента:

ЗК 12. Уміння приймати обґрунтовані рішення та розв'язувати проблеми

ФК 3. Здатність аналізувати геопросторову організацію туристичного процесу і проектувати розвиток на засадах сталості;

ФК 15. Здатність до здійснення науково-дослідної роботи у сфері туризму та рекреації

РН 2. Здатність розуміти і застосовувати на практиці теорії та методологію системи наук, які формують туризмологію;

РН 13. Діяти у полікультурному середовищі

6. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ[6]

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Кон сул.	См. роб.	*Форма контролю / Бали
<i>Змістовий модуль 1.</i>						
Тема 1. Поняття методологічних проблем науки.	10	2	2		6	ДС, ІРС /3
Тема 2. Проблема об'єктів СГ	10	2	2		6	ДС, ІРС /3
Тема 3. Проблеми простору і часу у СГ	12	2	2		8	ДС, ІРС /3

Тема 4. Гносеологічні проблеми СГ	14	2	2	2	8	ДС, ІРС /3
Тема 5. Поняття метатеоретичних проблем науки та її предмету	14	2	2	2	8	ДС, ІРС /3
Тема 6. Проблеми конкретних об'єктів дослідження.	12	2	2		8	ДС, ІРС /3
Разом за модулем 1	72				44	18
Змістовий модуль 2.						
Тема 7. Проблеми структури і зв'язків СГ	14	2	2	2	8	ДС, ІРС /4
Тема 8. Проблеми законів і закономірностей у СГ	14	2	2	2	8	ДС, ІРС, ТР /3
Тема 9. Проблеми економіко-географічних і гео економічних теорій і концепцій	12	2	2		8	ДС, ІРС /3
Тема 10. Проблеми теорії територіального комплексування	12	2	2		8	ДС, ІРС /4
Тема 11. Проблеми політико-географічних і геополітичних теорій і концепцій	14	2	2	2	8	ДС, ІРС /4
Тема 12. Проблеми просторового аналізу господарства	12	2	2		8	ДС, ІРС /4
Разом за модулем 2	78	20	18	6	48	22
Всього годин:	150	24	24	10	92	40

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ[6]

	Тема	Кількість годин
1.	Поняття методологічних проблем науки Пов'язаність з філософією науки. Групи методологічних проблем. Праці вітчизняних та зарубіжних учених з методологічних проблем суспільної географії (СГ). Принципова структура процесу пізнання у СГ. Реальні, теоретичні та віртуальні об'єкти.	6
2.	Проблема об'єктів СГ Проблема загального реального об'єкта у СГ – суспільства і його складових частин. Трактуювання категорій “суспільство” різними авторами і у різні періоди. Формаційне розуміння суспільства: єдність продуктивних сил і виробничих	6

	<p>відносин. Сучасне трактування продуктивних сил. Суспільство як геосферна категорія. Діяльнісний підхід до розуміння структури суспільства у контексті видів людської життєдіяльності (трудової, соціоприродної, відтворювальної, споживальної, екістичної). Цивілізаційне трактування суспільства. Цивілізації за Тойнбі та Гантінгтоном. Проблема теоретичних об'єктів СГ. Теоретичний та емпіричний рівні пізнання. Поняття про теоретичні об'єкти пізнання у СГ. Географічні концепти і конструкти. Проблема віртуальних об'єктів у СГ. Сутність віртуальності у наукових дослідженнях. Групи віртуальних об'єктів: принципово можливі, ідеальні, функціонально-інформаційні. Перспективи застосування віртуальних об'єктів у СГ.</p>	
3.	<p>Проблеми простору і часу у СГ Простір і час як міждисциплінарні об'єкти. Географічний і суспільно-географічний простір– час. Категорія простору у СГ: “просторові” категорії (суспільно-географічне положення, геопросторові відношення – зв'язки і структури, закони геопросторової організації суспільства та ін.). Геопросторові переміщення, зміщення, зсуви у господарстві і розселенні. Закон “тертя простору”. Категорія часу у СГ. Час і розвиток та функціонування геопросторових суспільних систем. Час як фактор геопросторової організації суспільства.</p>	8
4.	<p>Гносеологічні проблеми СГ Групи гносеологічних проблем. Проблеми істинності суспільно-географічного знання. Абсолютна і відносна істина. Критерії істинності знання у СГ. Суспільно-географічні наукові факти. Процеси логічного обґрунтування.</p>	8
5.	<p>Поняття метатеоретичних проблем науки та її предмету Метаматематика, металогіка, метагеографія і метакартографія. Праці українських і зарубіжних учених з проблем мета географії (А. Асланікашвілі, Ю. Саушкін та ін.). Групи метатеоретичних проблем. Проблеми предмета дослідження СГ. Сутність предмета науки. Предмет СГ – геопросторова організація суспільства і його структурних частин – окремих геосфер і видів діяльності. “Пласти” геопросторової організації: взаєморозташування об'єктів, їх зв'язаність, наявність просторових утворень, геоструктур і систем, геопросторове функціонування.</p>	8
6.	<p>Проблеми конкретних об'єктів дослідження Конкретні об'єкти дослідження як форми геопросторової організації суспільства і його складових частин. Глобальні форми: світове господарство, світовий соціум і цивілізація, світові геополітичні форми (ООН). Регіональні форми: держава як нульова форма геопросторової організації людства. Цивілізаційний рівень. Внутрішньодержавні форми: соціально-економічні та суспільно-географічні райони (регіони). Елементарні форми: міські і сільські поселення. Територіальні суспільно-географічні комплекси і системи. Компонентні та інтегральні геопросторові форми. Проблеми змісту СГ. Розуміння форми і змісту науки. Зміст СГ як сукупність чи система її наукових проблем, ідей та гіпотез, понять і категорій, поняттєво-термінологічних систем, принципів, законів і закономірностей, теорій і концепцій. Проблема змісту описової (дескриптивної) СГ</p>	8
7.	<p>Проблеми структури і зв'язків СГ Наукові підходи до структуризації СГ. Фундаментальна і прикладна СГ і науково-дослідна та конструктивна</p>	8

	діяльність. Класифікація суспільно-географічних дисциплін. Порівняльна характеристика класифікацій С. Ниммік, С. Лаврова, О. Ваценка, М. Пістуна, О. Шабля і О. Топчієва. Блоки суспільно-географічних дисциплін: основні, суміжні і допоміжні дисципліни за О.Шаблієм. Проблеми зв'язків СГ. Типи і види зв'язків. Зв'язки з системою природничих та суспільних наук. Проблеми формування “межових” наукових дисциплін: геодемографії, геоeкономіки, геософії, геосоціології, геополітики та ін. Проблема функції СГ у сучасних умовах. Теоретична, конструктивна, освітня і виховна функція. СГ і патріотичне виховання.	
8.	Проблеми теорій і концепцій СГ Поняття наукової теорії і концепції. Класи наукових теорій і концепцій. Аналіз наукових праць у цій сфері. Проблеми теорії центральних місць (В. Кристаллер, А. Льош, В. Ізард). Теорія мережевих систем в інформаційному та постіндустріальному суспільстві. Теорія розселення. Ієрархія систем розселення. Міські системи розселення у постіндустріальному суспільстві. Концепція опорного каркасу розселення. Принципи геопросторової організації обласних систем розселення. Теорія просторової поведінки людини. Поняття про ментальні карти. Теорія просторової дифузії та інновації. Проблеми моделювання дифузій інформації.	8
9.	Проблеми економіко-географічних і геоeкономічних теорій і концепцій Критика економічного детермінізму у СГ. Розмісницькі теорії. Теорії штандорту Й. Тюнена, А. Вебера, А. Льоша. Їх практичне застосування до розв'язання проблем розміщення у постіндустріальному суспільстві. Концепція гнучкої геопросторової організації господарства в інформаційному суспільстві (О. Шаблій). Теорія “полюсів зростання”. Види і форми поляризації. Плюси і мінуси цієї теорії і відповідної практики. Актуальні проблеми теорії регіоналізації. Категорія економічного і економіко-географічного району у теорії регіоналізації. Проблема чинників районоформування у теорії регіоналізації. Концепція територіальної структури економічного і економіко-географічного району. Рівні економічного районування. Основи теорії суспільно-географічної регіоналізації на прикладі України. Спеціальна регіоналізація.	8
10.	Проблеми теорії територіального комплексування Ідея територіальної комплексності у суспільній географії. Система зв'язків територіальних комплексів. Структури територіальних комплексів: компонентно-територіальна, функціональна. Концепція міжгалузевих комплексів. Концепція енерговиробничих циклів М. Колосовського.	8
11.	Проблеми політико-географічних і геополітичних теорій і концепцій. Теорії, пов'язані з категорією держави (організмні теорії Ф.Ратцеля і Р. Челлена). Квазінаукові конструкції К. Гаусгофера. Функціональна теорія держави Р. Гартшорна. Теорія “держави-вмістилища” П. Тейлора. Глобальні геополітичні та геостратегічні концепції. Концепція А. Мелана. Гіпотези “світового острова” Г. Маккіндера. Концепція “Євразійського узбіччя” Н. Спайкмена. Цивілізаційна концепція С. Гантінгтона. Американські, російські та українські геополітичні доктрини. Їх сучасні аспекти.	8
12.	Проблеми просторового аналізу господарства	8

	Основні підходи і концепції просторової організації економічної діяльності; Принципи і фактори розміщення продуктивних сил Теоретичні концепції розвитку макрорегіонів. Специфіку розміщення світових ресурсів.	
	Всього годин	92

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів з навчальних дисциплін здійснюється на основі результатів поточного контролю й модульного контролю знань.

Результати поточного контролю: оцінки за виконання і захист студентом практичних робіт.

Форми оцінювання: усне опитування, поточне тестування; підсумковий письмовий тест.

Розподіл балів, що присвоюються студентам.

Поточний контроль (мах = 40 балів)												Модульний контроль/залік (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів		
Модуль 1						Модуль 2								100		
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						МКР 1			МКР 2	
Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	30			30	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
3	3	3	3	3	3	4	3	3	4	4	4					

Відвідування занять обов'язковим. Студенти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. У разі відсутності через хворобу надати відповідну довідку. Пропущені заняття відпрацьовувати під час консультацій. Студент повинен старанно виконувати завдання, брати активну участь у навчальному процесі.

Академічна доброчесність. Вимоги до академічної доброчесності визначаються „Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників ВНУ ім. Лесі Українки”, що розміщується на сайті університету за посиланням: <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/11/Polozhennya-Antyplagiat.pdf>.

Політика щодо дедлайнів та перекладання. Термініздаті практичних робіт, самостійної роботи повідомляє викладач на перших аудиторних заняття з дисципліни або прописує на інтернет-платформі курсу. Перекладання завдань поточного контролю та модульного контролю при вивченні дисципліни узгоджується з політикою ЗВО.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Форма контролю – залік. За результатами підсумкового контролю до загальної суми балів, набраної студентом протягом семестру, додаються результати модульної контрольної роботи. Переведення підсумкової семестрової оцінки, вираженої в балах, у оцінки за національною шкалою здійснюється відповідно до таблиці, уміщеної нижче.

Перелік питань до заліку

1. Поняття методологічних проблем науки.
2. Проблема об'єктів СГ
3. Проблеми простору і часу у СГ
4. Гносеологічні проблеми СГ
5. Поняття метатеоретичних проблем науки та її предмету
6. Проблеми конкретних об'єктів дослідження.
7. Проблеми структури і зв'язків СГ

8. Проблеми законів і закономірностей у СГ
9. Проблеми економіко-географічних і геоekonomічних теорій і концепцій
10. Проблеми теорії територіального комплексування
11. Проблеми політико-географічних і геополітичних теорій і концепцій
12. Проблеми просторового аналізу господарства

V. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 – 74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

Базова

1. Голиков А. П., Олійник Я. Б., Степаненко А. В. Вступ до економічної та соціальної географії.– К., 1997.
2. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії. Одеса, 2009.
3. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії. – Львів, 2003.
4. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2001. – 744 с.
5. Шаблій О.І. Основи суспільної географії.–Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012.– 296 с.
6. Шаблій О.І. Робоча програма «Проблеми суспільної географії» для студентів за галуззю знань 10 Природничі науки, спеціальністю 106 Географія, спеціалізацією __1.3. Економічна географія і геоekonomіка // <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/06>

Допоміжна

1. Алаєв Э. Б. Социально-экономическая география: Понятийно-терминологический словарь. –М.: Мысль, 1983. – 350 с.
2. Блій Г. де, Муллер П. Географія: світи, регіони, концепти / Пер. з англ.; Передмова та розділ “Україна” О. І. Шаблія.–К.: Либідь, 2004.–740 с.
3. Джеймс П., Мартин Дж. Все возможные миры. Развитие географических идей / Пер. с англ.–М.: Прогресс, 1988.–672 с.
4. Доценко А. І. Регіональне розселення: проблеми і перспективи. – К., 1994.
5. Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, персоналії. – К., 1993.
6. Іщук С. І. Розміщення продуктивних сил (теоретико-методологічні основи). – К.:Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 88 с.
7. Луцишин П. В., Клімонт Д., Луцишин Н. П. Територіальна організація суспільства (основи теорії). – Луцьк: Вежа, 2001. – 334 с.
8. Новітня українська суспільна географія. Хрестоматія. / Упорядник О. Шаблій. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 1008 с.
9. Паламарчук М. М., Паламарчук О. М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. – К., 1998.
10. Пістун М. Д. Основи теорії суспільної географії. – К., 1996.
11. Розміщення продуктивних сил / За ред. проф. Є. Качана. – К., 2000.
12. Соціально-економічна географія світу / За ред. С. П. Кузика.–Львів: Світ, 2002.– 672 с.

13. Соціально-економічна географія України / За ред. О. І. Шаблія. – 2 вид, перероб і доп. – Львів: Світ, 2000.–680 с.2

14. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: етодологія, методи, методики. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, електронні фахові видання // www.nbuv.gov.ua

2. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника // <http://www.library.lviv.ua/>

3. Національна історична бібліотека України :// <http://www.dibu.kiev.ua/>

4. Національна парламентська бібліотека України // <http://www.nplu.org/>

5. Харківська державна наукова бібліотека України імені В. Короленка // <http://korolenko.kharkov.com/>

6. Наукова бібліотека ім.В. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка // <http://lib-gw.univ.kiev.ua/>

7. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка // <http://library.lnu.edu.ua/bibl/>

8. Книжкова палата України імені Івана Федорова // <http://www.ukrbook.net/>

9. Таврійський національний університет ім. В. Вернадського, періодичні видання // http://science.crimea.edu/zapiski/zapis_ser.html

10. Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка, періодичні видання // http://library.tnpu.edu.ua/naukovi_zapusku.djvu